

Antoaneta IORDACHE

„Cenușăreasa” nu mai locuiește aici...

De la bun început, se cuvine notat faptul că, în bibliografia românească, volumul lui Ioan Brancu e o premieră absolută, deoarece nu are pandant. Spectacolul de animație a cunoscut la noi, vreme îndelungată, o situație paradoxală, legată strâns de o mentalitate administrativă perfect anartistică și în esență restrictivă, care „nu vedea” la ce ar putea folosi școlarizarea la nivel universitar a păpușarilor și marionetiștilor. Majoritatea acestora intrau în scena reprezentațiilor cu păpuși fără să aibă mai mult decât vagi idei despre hățișul de tehnici din spatele paravanului. Cât despre adevărata „parte ascunsă” (referitoare la viziunile artistice și stiluri de interpretare), nici nu se putea pune problema. Faptul că spectacole de succes (național și chiar continental) au avut în echipă naivi începători face paradoxul, dar nu dă și câștig de cauză suficienței cu care a fost privit domeniul. „Distribuită” la marginea peisajului, în rol de Cenușăreasă a domeniului teatral, arta autohtonă a animației și-a sprijinit *illo tempore* dezvoltarea pe regizorii și scenografuli profesioniști (care și școlarizau, din mers, trupele de tineri, într-ale plasticii spectaculare), cum bineînțeles și pe generozitatea mânuitorilor cu experiență – care le predau debutanților meseria, în timpul liber, începând cu noțiunile de abecedar. Timișoara, unde s-a format ca păpușar Ioan Brancu, nu a fost o excepție. Acolo, în epocă, spre norocul noilor veniți în profesie, un secretar literar cultivat, o scenografă de un rar talent și un artist mânuitor excepțional (adică: Ioan Drappel, Krisztina Nagy, Maria Gornic) au înțeles, fără îndoială, faptul că fervoarea absolvenților de liceu deveniți deodată păpușari nu poate duce destul de departe; și trebuie menționat: de-a lungul timpului, în spectacolele de calitate ale scenei pentru timișoreni cei mici se regăsește și investiția lor personală, neobligată, în profesionalizarea tinerilor din trupă. De altminteri, o simplă răsfoire a memoriei fiecăruia dintre păpușarii astfel formați poate cântări valoarea dedicației la care am ținut să mă refer, în context. Încercările de a sistematiza, sub raport istoric și cultural al stilurilor (școli, tendințe, promotori), arta animației n-au depășit – anterior cărții publicate de Brancu – nivelul didacticii onorabile, utile. E vorba despre cursuri ce abordează inevitabil fragmentar problematica, sau despre editări care livrează – lângă capitolele de istorie, sau interpretare culturală a fenomenului – biografia personală a autorilor, câteodată semnificativă, întotdeauna însă restituită cu o emotivitate ce este de înțeles, ce dă un anume farmec paginilor, dar care și oprește din desfășurare argumentația. Ioan Brancu avea și el la dispoziție, pentru a vorbi despre animație, succesiunea cunoașterii, investigărilor și particularizărilor prin experiență directă (este lector universitar, regizorul unor spectacole aplaudate de critică și de public, și este și un interpret-artist cu o bogată carieră). Volumul ***Mișcare și expresie artistică în spectacolul de animație*** oferă însă altceva decât o cuprindere personalizată. Plasându-se la o oarecare distanță de subiect, autorul obține vizibilitate asupra ansamblului: avem în consecință, în cartea lui, o primă traiectorie coerentă prin

concept, o primă incursiune în *materia formelor de comunicare* din sistemul cărora își extrage animația *principiile*, cum și *forța expresivă*. A nu se înțelege că volumul închide între coperte o inventariere „rece”, de genul studiilor accesibile numai unui cerc restrâns de specialiști. Interesant este tocmai echilibrul între cantitatea de informație sistematizată și tonul plăcut-comunicativ al cărții, încât documentata lucrare poate servi nevoia de lectură a unui public larg, dornic să priceapă sau mai bine-zis să descopere amplitudinea lucrurilor pe care le transportă cu ea arta animației. De unde vine, în ce fel și prin câte culturi s-a mișcat ideea de a imita figura, plasticitatea și libertățile umanului, ce traseu de teorii leagă străvechi imagini de producția industriilor de desene animate, ce anume ne mobilizează să urmărim cu atenție „păpușile vorbitoare”, ce pretenții mai speciale – de gândire, dar și tehnice – are convenția aceasta pentru a „sta în picioare” în scenă, pe ecrane, și cum de se întâmplă ca, în sală, să fie percepute cu limpezime rațiunea gesturilor, semnificația mișcărilor, planul sensurilor profunde ale întregului spectacol, indiferent de natura acestuia. Cuprinsul cărții demonstrează, pe lângă altele, și efortul autentic al autorului de a plonja însuși în vasta broderie a spațiului de expresivitate între ale cărui repere tocmai că se află, prin profesie – și n-ar fi fost surprinzător să nu mai considere esențială postura de cercetător atent, pentru a-și organiza materialul. De la îndepărtatele origini, la cele mai noi tehnici de construcție și de mișcare a păpușii, de la aspectele-semnal ale comunicării la postulatele școlilor de comunicare interumană, de la accentele asupra limbajului gestual natural la gândirea metaforică, tradițiile, psihologia, istoria artelor plastice, a muzicii și a teatrului „mare”, dramatic, sugestiile științelor clasice, dar și observațiile investigărilor complementare converg în a potența un discurs logic, cu toate că multidisciplinar. O bine mănuită repunere în drepturi a universului strâns în cadre pentru eroi „mici”, cel ce se ocupă de re-povestirea cu simplitate a lucrurilor care fac, dintotdeauna, preocuparea artelor. Artă animației este jocul simbolic de-a Creația, în cele din urmă. Trecut prin biblioteca importantă de caz, jocul-cu-păpuși își dă la iveală gramatica, subtilitățile, complexitatea. Deși caută normativ, analitic, relațiile între teme, între semiotică și subtext, între limbajul fizic spectacular și modalitățile nonconcrete de avans interpretativ ale animatorilor, arătând exact cum, când, cât poate convinge fiecă acțiune ori idee promovată scenic, Ioan Brancu reușește să lase în urmă, în text, valențele manualului pe care și-l va fi propus. Oricum, și pe post de manual universitar, prin varietatea unghiurilor de abordare, prin actualitatea bibliografiei și prin modul inteligent de a o conspecta, cartea lui este, cum deja subliniasem, o invitație serioasă la reconsiderare făcută privitorilor (autohtoni ai) iluziei alcătuite cu păpuși, marionete, desene în mișcare. Până unde poate ajunge *Cenușăreasa*?... Era nevoie să „ne întrebăm”, cu disciplinată prefirare a informației stocate în dimensiunea domeniului, în căutarea unor răspunsuri. Poveștile animate sunt expresii ale imaginărilor poetice profunde, ele *locuiesc* în arhetipurile formative ale inconștientului colectiv. Artă animației este o ipostază a Logosului.